

לגבולות, ואנחנו אפילו לא טוענים לאלטרנטיבה, כי כל אלטרנטיבה שאנחנו מציעים היא מגומגמת.

יש מאמץ לדבר עם אש"ף. אתה אומר את זה, אני אומר, עוד אחרים אומרים, שום מיפלגה לא אומרת את זה, שום כוח פוליטי מגובש לא אומר את זה. אז הם מהפשים להם כאלו-אש"פים בתוך השטחים, זה כמו לשאק את הכלה דרך המיטפת. כל הדברים המי גוחכים האלה, מבלי לומר דבר מכריע, יסודי: אין כיבוש הומאני? אין? כלי כיבוש היכול להיגמר בלי קורבנות, בלי רצח, בלי השחתה העניין הוא להפיר, ולהפיר מהשטחים זה לא תוצאה של משאומתן. מתי יהיה שלום בינינו לבין הערבים אני יכול לומר לך, בעניין הזה אני די מאופק. לומר את זה כשפה מאוד דפלומטית, שלא מתאימה לי — אני מאוד-מאוד מאופק בעניין הזה.

האם התופעה של לבנון, והתופעה של עיראק ואיראן, וסוריה, הן תופעות יוצאות דופן, חריגות, ודווקא התופעה של מצרים היא הכלל? אני לא יודע מה הולך לקרות בקרב הערבים, כשהם יישארו לבד, לא כשהם עכשיו רוצים זה את זה, כשהם יישארו לבד. אבל זה העניין שהלינו לעשות.

השאלה על מה לדבר, איזה תנאים להשיג מהם — לדעתי הם מופרכים. נניח שאין עם מי לדבר, נניח שהמצב הוא כמו עם סוריה, כמו עם עיראק, הם לא רוצים לדבר, אבר מוסא לא רוצה לדבר, חבש לא רוצה לדבר — אז מה? זה צריך לחייב אותנו לשלוט על מיליון וחצי ערבים?

אתה עדיין בעד נסיגה חד-צדדית?

יותר מאי-פעם אני שואל את עצמי לאיזוולת של העל הזה, איזולתם של מדי-נאים.

אולי אני קצת תימהוני. מאז 1972 — מאז עברו כמה שנים — לא הצלחתי להדליק מישור, לא בתנועה הקיבוצית שלי, לא בשומר הצעיר, לא באיזה שהוא גוף של שמואל, בעניין שבעיניי הוא הפשוט והאלי-מנטרי ביותר: שעניין הגבול שלנו, האפשי-רות לחיות חיים דמוקרטיים עצמאיים עם עצמנו, לא יכול להיות מותנה בהסכמה של גורמים חיצוניים? ועליו לקבוע לעצמנו את הגבולות שלנו. אומרים שתהיה שם מחתרת, תהיה שם מילחמה. אז נהרוס אותם. מה, אין לנו כוח צבאי מספיק חזק?

אתה מציע שמדינת-ישראל תודיע בתאריך מסוים שביום X אנחנו עוזבים?

אנחנו יוצאים ואנחנו מותחים לעצמנו את גבול-הביטחון שלנו, וכל זה אנחנו משאירים לכם, תתארגנו ותשלוטו. ואנחנו אומרים לכם מראש מה אנחנו לא נסבול. פירוש, שלא יהיה בסיס של חבלנות ותוקפנות וכל הדברים האלה. אנחנו נשאיר כוחות מספיק כדי לעמוד על המישר.

אחרי הנסיגה הזאת, שאנחנו עושים אותה חד-צדדית, אין ספק שהקו הזה לא יהיה מוסכם על אחרים. אבל אז האחרים מוכרחים לבוא לדבר איתנו, כי אז יבואו לדבר איתנו באופן קונקרטי, מעשי. רבותי, אתם מתחתם את הקו ככה, אנחנו רוצים אותו אחרת. הבה נשבר ליד שולחן ונרבה. כל ההתפתחות תהיה אחרת, תהיה שונה.

יש איזה קושי רב לחזור לנושא הזה, שאני חוזר עליו 20 שנה, ללא תהודה. אני מוכרח לחשוב את עצמי לתימהוני. מהו הדבר התמוה בעניין זה? סוף-סוף זה לא דבר יחיד בהיסטוריה. כבר היו דברים מעולם, שמדינות ומעצמות קולוניאליות נעו וזו כל הסכם עם התינונים לשעבר. כמעט כל אפריקה התפתחה כך, כל אירופה.

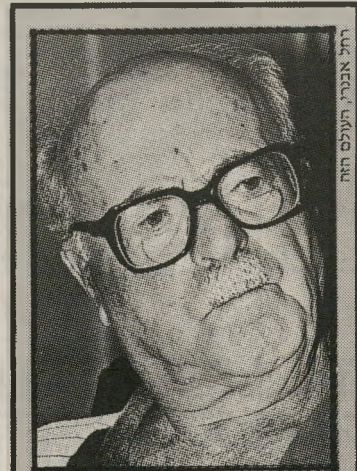
וגם האנגלים בארץ.

אחרי המנדט. אני חושב שזה לא דבר כלי כך ויצאדופן. את הגבול שלנו, את ההיים שלנו רק אנחנו נקבע ונשתחרר מהלחץ, מה טרור ההרדי ומקשמיש כבנים שלנו כדי להכות נשים וילדים ללא הפסק, בכוח ברז

טלי, בכוח הנשק, בכוח הסנקים. העדיפות הזו היא עדיפות חולפת: זה חלום-בלהות, זה מייצר טנקים ואווירונים בכל אתר ואתר בעולם הערבי? זו תהום-דמים בינינו לבנינו. למה זה נחוץ?

אין לנו הסכם. יש 10 נקודות של מובארכ. זה עדיין לא הסכם על ירושלים. אנחנו לא אובדים מדינה פלסטינית, אני לא יודע למה. למה אנחנו התעקשנו שתהיה רווקא מדינה גדולה, שתכלול גם את ירדן וגם את הגדה, זה במערך, זה בסדר. מדינה פלסטינית גדולה זה בסדר, שתי מדינות קטנות, עם קצת ריב בינינו, זה לא בסדר.

יש לך הסבר לזה?

יחזקאל רבין, העולם הזה

שאלה: גם השמאל לא תמך בנסיגה חד-צדדית.

תשובה: השמאל באופן פרדוכסלי עוסק רק בערבים. הם אינם עוסקים בגורל היהודי, אלא בגורל הערבי. שאילתות על פגיעה פה או שם, בלי לעסוק במקור העניין.

כן יש לי הסבר, מכיוון שזה עניין פופרי לטי. אתה הולך, כמו שמפלגת-העבודה שלי הולכת כבר שנים רבות מאז 1977, הולכת על הנומך הגדול, על הפחד הזה להודות שהיא מיעוט — אם היא מיעוט — ולהיאבק על דעת-הקהל ללא פעולות.

אנחנו עומדים בסיטואציה רצינית, צריך לעבור על הנפשות, על התודעה, על ההכרה של לפחות 300 אלף אנשים. אני מכיר אותם. יש לי הכתובות שלהם. אנחנו צריכים לעבור על 350 אלף, 400 אלף אנשים. זה בדינו. יש לנו 700 אלף שהצביעו בעד המחנה שלנו, זה לא דבר מבוטל. יש לנו לעבור על 300 אלף. ואת זה, עליידי ממשלת-אחדות, אנחנו לא נכבוש, בשום פנים ואופן, כי כך אנחנו נותנים לגיטימציה לליכוד. אם להיות כחצי הדרך לליכוד, עדיף להיות ליכוד שלם.

האם אין פה איזה כישלון של הדור שלך בטיפוח מנהיגות? המניחיות הקיימת היום, פרס ורביין, היא תוצאה של המיפלגות שלכם. רבין בא מאחזרות-העבודה, פרס בא ממי-פא"י ומרפ"י. אם היום אין מנהיג גזת...

אתה צריך להוכיח לי שיש דבר כזה שנקרא "טיפוח מנהיגות". לדעתי זה לא קיים בשום מקום ובשום תרבות.

זה גם אחד הכישלונות של השמאל, שהוא מתרכז באופן פסיכולוגיטי באנשים. תמיד יש לשמאל — יש לו ריין, לעלות עליו, הנה השטן בעצמו.

כל הזמן אנחנו בוחרים באנשים, והאנשים האלה, לצערי הרב, הם ביטוי אותנטי של הבוחרים שלהם.

היתה פעם קונספציה קומוניסטית, הם מזונ נטשו אותה. זה היה הסוציאלי-פאשיזם. כלל עשו ניתוח של אנשים. יש בוגדים. כל מעמדה-הפועלים הוא מיושב, ובאוריניטציה מתקדמת מעמדית לוחמת, ויש בוגדים שהורסים אותם.

הקונספציה הזו לא נכונה, לצערנו. הבעיה היא בעומק. יש לנו מאות-אלפים שאנחנו לא הגענו אליהם, ואין לנו כלים להגיע אליהם. מה שהיום יש למיפלגה ולהסתדרות, מבחינת כלים להגיע לאדם, זה דברים מגוחכים.

למה אתה קורא בליים?

כלים להגיע לתודעתו של האדם כאמת, לדברים הרגישים העמוקים שלו, שהוא יודע על חייו, שהוא יודע שפה לא מדברים על אידיאלים. אנחנו עומדים לפני דור שהוא מואס — אני לא מדבר רק על העדות המיוזרת, וזהו אמירה מאוד-מאוד לא נכונה, במידה הרבה יותר גדולה זה אומר הרור השלישי לכל סוגיו — שחי בתוך ההתנשאות הזו על הערבים, שהערכי בשבילו זה האיש עם האבן, והוא כלפיו הגיבור, השליט.

יש לנו פה עבודה חינוכית מעמיקה מאוד. אתה מוכרח להבין שכל עוד אין לך מנטרס להגשים את התוכנית שלך, אתה צריך להיות אופוזיציה, ולהילחם ולהיאבק באופוזיציה, ולפתח כלים של הסברה, של מגע, אירגונים ותוכנים וחינוכיים, שיש בהם גם אידיאולוגיה, גם תודעה, גם התנסות אנושית בלתי-אמצעית, על מנת לכבוש את העם. זו לא בעיה של רבין ופרס. זו טעות שאין דוגמתה. אני התמודדתי איתם בנושא, אני התמודדתי עם בן-גוריון, עם גולדה, אני הפסדתי באופן דמוקרטי לגמרי.

אולי היה לך ביטחון עצמי, והיום אין?

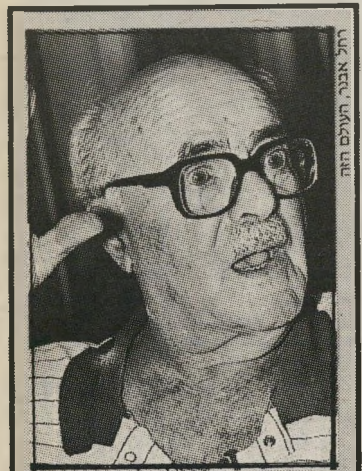
אינני יודע מה זה ביטחון עצמי. אנשים בעצם אינם כופרים באופן מהותי בדרכס. הם אומרים: אולי ככה זה ילך. כמוכן כל אחד ואחד לא התלהב ולא הוודה מכל הפעולות, לחבוש כיפה וכו', ודאי שהכרעים האלה רוחים אנשים. אבל לא כל-כך מתרגשים מזה. זה חלק המישחק. משלימים עם העניין הזה. כל עוד שאנחנו עושים את זה, אי-אפשר לחנך לאלטרנטיבה. ואלטרנטיבה איננה פוליטית-מיפלגתית.

אני הייתי מוכן ללכת לבחירות בהסתדרות בלי שם של מיפלגה. אני מוכן ללכת ברשימה בלתי-מיפלגתית של בוני-ההסתדרות, ומקיימיה-הסתדרות, ולא מעניין בכלל השלט המיפלגתי.

אבל כשאתה אחראי על האוצר, ועל האגריה, ועל הבריאות, ואתה אחראי על מה שאתה אחראי, וגם על המישרים שאתה אינך יושב בהם — איך אתה יכול לפתח תודעה מוגדרת בעניין הזה? יש הגמוניה של הליכוד. בהסכמתנו, נכבשים לגיטימציה שלנו. ואין אלטרנטיבה מוכנת לאדם, לא מוכנת.

אם רבין ופרס יכולים לשבת ליד שולחן אחד עם שרון ועם שילנסקי וכל השאר, וגם עם אלה שאינם יושבים אך עומדים ליד השולחן מאחורי הגב, גושי-אמונים וכו' — אם יכולים לשבת איתם, אז מה מדברים שנים סכנה לחיים, שהם סכנה למדינה, שהם סכנה לקיום? איך זה מתיישב? זה לא מתיישב! זו תפישה המפא"ת העתיקה, שמוכרחים לשבת על-ידי שולחן-הממשלה, בלי זה אתה יכול. ובזמן שהיתה האפוזיציה, כממשך כמה שנים, כל הזמן הם היו באינחת, וכל

הזמן עשו פעולות, איך לחזור להיות מניסטרים, איך לחזור למישרים. והשאלה איננה של יחידים, איננה של דור-מנהיגות. השאלה היא הרבה יותר מדי-איגה — של תודעת המוני אנשים בישראל, אשר חלק מהם פועל מתוך אינטרס. יש 100-150 אלף פועלים מנוצלים מהשטחים. לא צריך להיות מרקסיסט ארוך כרי לומר שיש לזה איזה השפעה. תשמע מהאנשים שמעסיקים אותם, מה הם אומרים אחרי שהם חדרו לבוא, איזה נזקים זה גרם, ולמה הם לא רוצים לקבל יותר פועלים יהודיים, למרות שהם מצויים. זה אינטרס, 150 אלף ערבים זה טוב, ושוק כזה כפוי גם כן טוב.

יחזקאל רבין, העולם הזה

שאלה: מה חסר לדור הצעיר? תשובה: אין לו אפיפיור. אין לו קדושים. אין לו קברים. אין לו אמיתות חדשות. בכל פעם הוא צריך לקום ולחרוש מח-דש. אי-אפשר היה להוריש מהפכה.

פה נפגשים המון אינטרסים. אני שמעתי לא פעם דברים שצרכו את בשירי, שכאמרו לי באיזה התכנסות — אני לא רוצה להגיד איפה ומה — אתה רוצה להפיר מהשטחים? על מנת שאנחנו, המארוקאים, שוב נהפוך לפועלי-ביניים או פועלי-שרותים? אנחנו יצאנו מזה, הם באו במקומנו. אנחנו לא רוצים לחזור לזה. כי כך זה יתפתח אם זה יהיה. ולכן, אלה הן כבר קונספציות יותר עמוקות, מאשר סתם פרוגרמות פוליטיות. כן שטחים לא שטחים — אני חושב שזה בכלל לא מעניין. אותו הציבור שמצביע לליכוד, העניין הזה של עוד שטה, עוד קילומטר, עוד שנים — אני לא חושב שבוהם לקחו את לב הציבור.

אולי הפחד הזה של מיפלגת-העבודה מפני עזיבת החממה של האחרות הלאומית נובע מכך שהי מיפלגה, בעומק ליבה, חוששת שהיא אינה מסוגלת לכבוש את הציבור המיוזרחי, ואת הציבור הרתני, שהיא למעשה מייצגת